

RÉVAI JÓZSEF

(1898—1959)

Révai József elvtárs, akitől most búcsúzunk, pártunk és a marxizmus—leninizmus kiváló ideológusa volt. Révai elvtárs elméleti munkásságát, amelynek központjában a magyar történet kérdései állottak, nem lehet jobban jellemezni, mind saját szavaival: „Nem mint utólagos szemlélők, hanem mint a jelen harcainak résztvevői, nyúltunk hozzá a magyar történelem kérdéseihez”, mert „csak a küzdő értheti meg a küzdőket”. Révai elvtárs, mint a párt harcosa, a párt előtt álló problémák megvitatása közben jutott el az ország történelmi problémáihoz. És el lehet mondani, ő tette a legtöbbet azért, hogy tudatosítsa a párt politikai célkitűzései és a magyar történelmi fejlődés közötti mély összefüggést.

Révai József ahhoz a nemzedékhez tartozott, amely a század eleji Magyarország forradalmas légkörében nőtt fel, a „Láznak ifjú seregéhez”, amelynek forradalmi tüzét Ady Endre szította. Amikor a háború és a forradalmak vihara elült, amikor a magyar kommunisták számára eljött a számvetés ideje, a lehetősége annak, hogy a leninizmus tükrében vizsgálják meg azt, ami történt, Révai elvtárs jelölte ki Ady Endrének, a forradalom vihar-madarának helyét a magyar történetben. Megmutatta Adyban a polgári-demokratikus népi forradalom, a parasztforradalom költőjét, annak a demokratikus forradalomnak a lírikusát, amelynek főereje a munkásosztály. Rámutatott arra, hogy Ady Endre — és az akkori Magyarországon egyedül Ady Endre — közel jutott a szocialista forradalomba átnövő demokratikus forradalom gondolatához. De felfedte Ady tragikumát is, aki nem látta sehol azt az erőt, amely a magyar nép súlyos problémáit megoldani képes. Erre az erőre, a parasztsággal szövetséges munkásosztály forradalmi erejére, csak a leninizmus segítségével lehetett rámutatni.

A munkásosztály szocialista forradalma azonban, hibái következtében is, 1919-ben elbukott. Tisztázni kellett a bukás okait, szembe kellett nézni azzal az állítással, hogy a forradalom azért bukott el, mert Magyarországon nem a szocialista, hanem a polgári átalakulás volt napirenden. De szembe kellett nézni azzal a másik állásponttal is, amely a 48-as forradalmat tiszta polgári forradalomnak tartotta, s ebből levonta azt a következtetést, hogy a Magyarországon esedékes forradalomnak nincsenek többé polgári-demokratikus feladatai. A párt helyes irányvonalának megállapítása végett tisztázni kellett tehát az 1848-as forradalom jellegét. Ezt a feladatot Révai elvtárs teljesítette, ő volt az, aki az 1848-as forradalom helyét és szerepét a magyar történetben végérvényesen megállapította.

Révai elvtársnak az 1848-as forradalomra vonatkozó tételei ma már szilárd alkatrészei a magyar munkásosztály, a haladó magyar nép történeti

tudatának. De azért a legmélyebb tanulságot, amelyet az 1848-as forradalom történetéből levont, újból és újból hangsúlyozni kell, azzal a kísérlettel szemben, amely 48 értelmét meg akarja hamisítani. Révai elvtárs rámutatott arra, hogy 1848 a magyar történelemben mélyreható fordulópontot jelentett, mert a magyar nemzet a forradalom éveiben támaszkodhatott először az európai haladó, demokratikus népmozgalmakra. Ezáltal és csak ezáltal nyílt meg Magyarország számára a szabad és független fejlődés útja. 1848 eleven, ma is irányadó tanulsága tehát, Révai elvtárs szavait idézve az, hogy „a nemzeti függetlenség ügye szent ügygye csak akkor lesz, ha összekapcsolódik az európai haladás ügyével és a néptömegek érdekeivel”.

1848 hátrahagyta az agrárkérdés megoldásának polgári-demokratikus feladatát. Révai elvtárs érdeme, hogy az agrárkérdés közvetlen megoldásának útját a második világháború előtt kialakult konkrét helyzet elemzése alapján jelölte ki. Meglátta, hogy az agrárkérdés összefonódott a nemzeti függetlenség megvédésének ügyével, a kívülről és belülről fenyegető fasiszta hódítókkal szemben is felismerte, hogy az agrárkérdés közvetlen megoldását alá kell rendelni a Nemzeti Egységfront érdekeinek. Révai elvtárs a megoldást egy olyan föld-reformban jelölte meg, amelyet a demokratikus munkás-paraszt hatalom a falusi nagygazdák érdekeinek kímélésével hajjt végre.

A Magyar Kommunista Párt 1945-ben ezt a programot valósította meg. A történetet előkészítő elemzés így fonódott össze a történeti cselekvéssel, a párt munkájában és Révai elvtárs tevékenységében, akinek egyaránt vezető szerepe volt a párt elméleti-elemző és gyakorlati-cselekvő munkájában. Amikor Révai elvtárstól búcsút veszünk, a magyar forradalmi munkásmozgalom olyan harcosától búcsúzunk, aki a párt ügyénél magasabb ügyet nem ismert és nagy tehetségét, elméleti munkásságát ingadozás nélkül a párt s ezzel a magyar nép ügyének szolgálatába állította.*

Molnár Erik

* A Kerepesi temetőben 1959. aug. 7-én tartott gyászszertartáson elhangzott beszéd.